

een ambtsdrager bekeerd moet zijn. Met name gold dat voor ouderlingen, minder voor de als meer 'technisch' beschouwde functie van diaken. In de kleine gemeente van Westkapelle, was er om die reden bij voorbeeld van 1958-59 en 1962-65 maar één ouderling. In 1950 werd geklaagd over een gebrek aan ouderlingen in geheel Zeeland.²³²

De gemiddelde zittingsduur van ambtsdragers is dan ook vrij lang in Gereformeerde Gemeenten. Een gemiddelde van 12 à 14 jaar is normaal.²³³ Yerseke, waar het gemiddelde op zo'n 19 jaar lag, kende erg veel weigeringen om het ambt te aanvaarden. Te Meliskerke (18 jaar) functioneerde lange tijd de periodieke afreding niet. Boven de twintig jaar scoren gemeenten met een zeer zware ligging. In de Oud-Gereformeerde Gemeente van Kampen dienden ambtsdragers bij voorbeeld gemiddeld 22 jaar, in de Gereformeerde Gemeente in Nederland van Nieuwerkerk 21 jaar.

5.7 De predikant en zijn bijzondere positie

De specifieke positie van de predikant in de bevindelijk gereformeerde wereld wordt zowel bepaald door de traditie van de gezelschappen en de ~~band met het historisch~~ Labadisme, als door materiële omstandigheden. Wat het eerste betreft valt te denken aan de hiërarchische positie die een voorganger in vrije gemeenten had en soms nog soms heeft. Onbewust, maar soms ook bewust, werd deze positie in de groep ontleend aan de (eventueel bijzondere) genade die deze mensen vertegenwoordigen. Al vóór zij voorganger werden kon deze speciale erkenning door de leden van gezelschap of gemeente iemand te beurt vallen. In de oorspronkelijke Labadistische situatie volgde de roeping tot het predikantschap wanneer de gemeente van merendeels bekeerden de betrokkene als drager van het licht van de Geest herkende. Vergelijkbare toestanden vinden we nog beschreven voor het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. "Als de Heere een leraar geven wil, dan maakt hij plaats in 't hart der oprechten voor Hem, die Hem inwendig begeren, gelijk het volk David begeerde," meende J. Vader. Zo kwam ook de roeping van C. de Jonge tot stand. De Bakkerianen wensten voor het predikantschap van M. Ruben volledige bijval van alle leden in hun gemeenten, zoals ook de eerste Kruisgemeente Hoksbergen tot voorganger had gekozen.²³⁴ Ook in de kerkelijke vergaderingen van de Ledeboerianen vond over de toelating van een voorganger stemming plaats. Aan deze gewoonte lag uiteraard ook de omstandigheid ten grondslag dat naast de plaatselijke gemeente ook de kerkverbanden hun oordeel wensten te geven. Sommige voorgangers ontleenden in de vorige eeuw hun bijzondere positie aan het gegeven dat zij als enige nog overgebleven vertegenwoordiger beschouwd werden van de oude vaderlandse kerk (zie hoofdstuk 1.).

Het gevoel van onaantastbaarheid van de eigen voorganger en een subjectief waarheidsbegrip konden het opereren van een gemeente in een groter kerkverband beïnvloeden en zelfs de aanleiding zijn tot afsplitsing. Een gemeente had immers de neiging de eigen voorganger te volgen wanneer deze, hetzij omwille van de leer, hetzij uit hoofde van ethische kwesties, in conflict kwam met het kerkverband. In bijna alle kerkverbanden deden zich zulke conflicten voor, zij het in de Christelijke Gereformeerde Kerken na 1900 in afnemende mate, in de Hervormde Kerk vooral in de negentiende eeuw en in de jaren 1950.²³⁵ De Gereformeerde Gemeente te Gouda was bij voorbeeld oorspronkelijk een vrije gemeente, in 1908 ontstaan toen een deel van de Christelijke Gereformeerde Kerk ter plaatse per se een bepaalde oefenaar wilde beroepen, tegen de wens van het andere deel in. Oud-Gereformeerden spanden meestal de kroon in het volgen van hun plaatselijke voorgangers. Hun gemeenschappen bestonden gewoonlijk uit personen van min of meer de zelfde ligging die een plaatselijk gezaghebbend man gevolgd waren. Een zelfde situatie gold voor Hervormde evangelisten. Wanneer zo'n voorganger zich voor het verkrijgen van officiële toestemming om voor te gaan (het predikant- of oefenaarschap) tot zijn kerkverband wendde